

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นภูมิปัญญาพื้นฐานของชีวิตและสังคม เป็นภูมิปัญญาที่แพร่หลายสามารถรับใช้ชีวิตและสังคมเป็นวงกว้างและสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลากว้านาน ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญมีคุณค่าควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากจะช่วยให้เรารู้จัก เข้าใจภูมิปัญญาที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อชีวิตและสังคมแล้ว การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านยังช่วยให้เรารู้จักเข้าใจชาวบ้านซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมเพิ่มขึ้น ทั้งยังสามารถจะจัดการหรืออนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาอันมีคุณค่ายิ่งนั้นให้คงอยู่ สามารถจะนำมายั่งยืนชีวิตและสังคมสืบไป

การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านของสังคมใด ควรจะศึกษาจากผลงานการสร้างสรรค์ของชาวบ้านหรือคนของสังคมนั้น โดยเฉพาะจากผลงานค้านวรณกรรม เพราะการสร้างสรรค์ วรรณกรรมต้องใช้ภูมิปัญญา และขณะเดียวกันวรรณกรรมยังเป็นสิ่งบันทึกภูมิปัญญาของผู้สร้างและของสังคมไว้ด้วย

นายจิว ทิพย์วารี เป็นชาวบ้านจังหวัดสงขลา ที่มีความสามารถสูงในด้านการประพันธ์ได้รับการยกย่องจากชาวบ้าน¹ และนักวิชาการ² เป็นอย่างยิ่ง นายจิว ทิพย์วารี ได้เขียนวรรณกรรมหนังตะลุงไว้หลายเรื่อง มօນให้แก่นายหนังตะลุงหลายคน เช่น หนังก็น ทองหล่อ (ศิลปินแห่งชาติ) หนังฉัน อรุณ (ศิลปินแห่งชาติ) หนังนกรินทร์ ชาทอง (บุคคลผู้ผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม) เป็นต้น

¹ หนังก็น ทองหล่อ นายหนังตะลุงชั้นยอดของภาคใต้ยกย่องนายจิว ทิพย์วารี ว่าสามารถเขียนกลอนได้ไพเราะกระชับลงตัว เอาเป็นแบบอย่างได้

² นายเปลื้อง ณ นคร นักประชญทางภาษา และวรรณคดีไทย ยกย่องนายจิว ทิพย์วารี ว่าสามารถเขียนกลอนได้ดี มีลีลากลอนเหมือนมากวีสุนทรรถ

แม้ นาย ฉิว ทิพยวารี ได้ใช้ภูมิปัญญาสร้างสรรค์วรรณกรรมหนังตะลุงที่มีคุณค่าไว้ หลายเรื่องแต่วรรณกรรมดังกล่าวบังกระจัดกระหาย รู้จักอยู่ในวงจำกัดมาก ยังไม่มีการรวบรวม ชำระจักระนบทั้งหมด ซึ่งเป็นอุปสรรคทั้งต่อการศึกษาและการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาและ วรรณกรรมเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยเกิดในวัฒนธรรมพื้นบ้าน สนใจภูมิปัญญาชาวบ้าน สนใจประวัติชาวบ้าน สนใจ วรรณกรรมชาวบ้าน โดยเฉพาะวรรณกรรมหนังตะลุง จึงสนใจศึกษาวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้านที่ ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพยวารี เพื่อให้รู้จักเข้าใจและสามารถจัดการหรือ อนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาและวรรณกรรมอันมีคุณค่ายิ่งนี้สืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

- เพื่อศึกษาประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพยวารี
- เพื่อร่วบรวมชำระจักระนบทั้งหมดในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพยวารี
- เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพยวารี

ความสำคัญของการวิจัย

- ทำให้ทราบประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพยวารี ซึ่งเป็น ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่า
- ทำให้ได้รับรวมชำระจักระนบทั้งหมดในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพยวารี ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ทั้งต่อการศึกษาและการอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรวัฒนธรรม
- ทำให้ได้ทราบภูมิปัญญาของนายฉิว ทิพยวารี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาที่มีคุณค่า
- ทำให้ชุมชนสังคม เห็นความสำคัญเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้าน ประวัติชาว บ้านและวรรณกรรมพื้นบ้าน เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และสืบสานสืบไป
- เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้าน (วรรณกรรมท้องถิ่น) การละเล่น พื้นบ้าน ศิลชันวิทยา และไทยศิลป์ศึกษา
- ผลของการศึกษาค้นคว้าจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว สนใจศึกษาค้นคว้า ภูมิปัญญาชาวบ้าน และภูมิปัญญาไทยมากขึ้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิเคราะห์ คือการแยกแยะพิจารณาเป็นส่วน ๆ
2. ภูมิปัญญา หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือความรู้ความคิด ความรู้จัก เข้าใจ ความสามารถจะจัดการ จัดกระทำ ความสามารถจะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ของชาวบ้าน ในงานวิจัยนี้ หมายถึงภูมิปัญญาของนายชีว พิพิธวารี
3. วรรณกรรมหนังตะลุงของนายชีว พิพิธวารี คือบทหนังตะลุงที่นายชีว พิพิธวารีเป็นผู้เขียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยนี้จะวิเคราะห์ภูมิปัญญาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายชีว พิพิธวารีเท่าที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบได้ทั้งหมด จำนวน 8 เรื่องเท่านั้น
2. การเสนอตัวอย่างข้อมูล จะพยายามเสนอตัวอย่างข้อมูลหลายด้านอย่าง ทั้งนี้เพื่อที่ จะบันทึกข้อมูลที่มีคุณค่าไว้เป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ ด้วย
3. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อสรุปภาพรวม มากกว่าจะวิจัยเจาะลึกในแต่ละประเด็น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูล
 - 1.1 ประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของนายชีว พิพิธวารี จากเอกสาร และการสัมภาษณ์
 - 1.2 วรรณกรรมหนังตะลุงของนายชีว พิพิธวารี ที่เป็นเอกสารฉบับลายมือเขียน เท่าที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบได้จำนวน 8 เรื่องคือ
 - 1) เกิดอิจิมเกลือ
 - 2) งายสิงห์
 - 3) บัว nok มีง
 - 4) ฟ้าสูงแพ่นคินต้า
 - 5) ขอคอกตัญญู

- 6) แรงชายเดือด
- 7) สิงหาราชกษัตริย์สีก
- 8) หยกสิงห์ปกาศิต

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 2.1 ประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์варี
 - 2.1.1 ประวัตินายฉิว ทิพย์варี
 - 2.1.2 ผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์варี
- 2.2 ภูมิปัญญาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์варี
 - 2.2.1 ภูมิปัญญาด้านการใช้ภาษา
 - 1) ภูมิปัญญาด้านการใช้คำ
 - 2) ภูมิปัญญาด้านการใช้ไวยา
 - 3) ภูมิปัญญาด้านการบรรยายและพรรณนา
 - 2.2.2 ภูมิปัญญาด้านการประพันธ์
 - 1) ภูมิปัญญาด้านการสร้างฉากร
 - 2) ภูมิปัญญาด้านการสร้างบท
 - 3) ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทสนทน
 - 2.2.3 ภูมิปัญญาด้านการสอน
 - 1) กลวิธีสอน
 - 2) สิ่งที่สอน
 - 2.2.4 ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ
 - 1) ภูมิปัญญาด้านการประยุกต์
 - 2) ภูมิปัญญาด้านการเปรียบเทียบ
 - 3) ภูมิปัญญาด้านการใช้สัญลักษณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล

- 1.1 สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ

1.2 ศึกษารวบรวมประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุง ของนายดิว ทิพย์วารี
จากเอกสารและการสัมภาษณ์

1.3 รวบรวมข้อมูลวรรณกรรมหนังตะลุงของนายดิว ทิพย์วารี ที่ปรากฏเป็น^{เอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้}

1.3.1 บ้านนายดิว ทิพย์วารี บ้านเลขที่ 69/1 หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะใหญ่ อ่าเภอ
กระแตสินธุ จังหวัดสงขลา

1.3.2 บ้านหนองดัน อรุณุต บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3 ตำบลสะพิงหมื่น อ่าเภอ
สิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.3.3 บ้านหนองนคินทร์ ชาหอง บ้านเลขที่ 33/12 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านพร
อ่าเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.3.4 สำนักศิลปะและวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสงขลา อ่าเภอเมืองสงขลา
จังหวัดสงขลา

1.4 ชำระตรวจสอบข้อมูล

1.5 ศึกษาแนวทางวิเคราะห์วรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 จัดระบบข้อมูล

2.2 จำแนกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตที่กำหนด

3. ขั้นเสนอผลการวิเคราะห์สรุปและอภิปราย

3.1 เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

3.2 สรุปผลการศึกษาอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อเป็นความรู้และเป็นแนวทางในการ
วิจัยนี้ จำแนกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. เอกสารที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

ในระยะเวลา 20 ปีนี้ (พ.ศ. 2529 - พ.ศ. 2539) มีนักวิชาการทางภาษาและ
วัฒนธรรมหลายท่าน ได้สนใจศึกษาค้นคว้าอธินายเกี่ยวกับ ปัญญา ภูมิปัญญา และภูมิปัญญา
ชาวบ้าน ดังนี้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปัญโต) อธิบายความหมายของปัญญาไว้หลายแห่ง ดังนี้

ปัญญา แปลว่า ความรอนรู้ ความรู้ทั่ว คือ รู้ทั่วถึงความจริง รู้ตรงตามความเป็นจริง รู้เหตุ รู้ผล รู้คิริชั่ว รู้จักรู้มิค รู้ควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้เท่าทัน สังหาร รู้องค์ประกอบ รู้เหตุปัจจัย รู้ที่ไปรู้ที่มา รู้ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งทั้งหลาย รู้ตาม ความเป็นจริง รู้ถ่องแท้ เข้าใจถ่องแท้ รู้เข้าใจสภาวะ รู้คิด รู้พิจารณา รู้วินิจฉัย รู้จักจัดการ หรือดำเนินการอย่างไร ๆ¹

ปัญญา คือ “รู้เข้าใจ รู้คิด รู้วินิจฉัย รู้ที่จะแก้ปัญหา รู้ที่จะสร้างสรรค์จัดทำดำเนินการ ให้สำเร็จ”²

ปัญญา คือ “ความรู้ เข้าใจ และใช้ความรู้เป็น”³

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำว่า “ปัญญา” ว่า “พื้นความรู้ความสามารถ”⁴

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชนเล่มที่ 19 ให้คำนิยามกูณปัญญาชาวบ้านว่า

ความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ซึ่งได้เรียนรู้จากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายญาติพี่น้อง และผู้มีความรู้ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหลักเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนอื่น ความสัมพันธ์กับผู้ล่วงลับ ไปแล้ว กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และภัยธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษนี้สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม⁵

¹ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปัญโต). พฤกษาธรรมฉบับปรัชญาปูรณะและขยายความ . 2529.

หน้า 22-23.

² พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปัญโต). เพื่ออนาคตของการศึกษาไทย . 2531 . หน้า 62.

³ แหล่งเดิม.

⁴ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 พิมพ์ครั้งที่ 2. 2526. หน้า 610.

⁵ สารานุกรมไทยฉบับเยาวชนเล่มที่ 19. 2538. หน้า 248.

พัทยา สายหู สรุปสาระ “ภูมิปัญญา” “ชาวบ้าน” และ “ชุมชน” ไว้ดังนี้
ภูมิปัญญา คือ “ความรู้ความคิดที่ได้สั่งสมไว้”¹
ชาวบ้าน คือ “คนธรรมชาติอสามัญชน”²
ชุมชน คือ “กลุ่มชนที่อยู่ร่วมในบริเวณเดียวกัน และมีกิจกรรมปกติของชีวิตเกี่ยวข้องผูกพันกัน”³

เสรี พงศ์พิศ⁴ ให้นิยาม “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ไว้ว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ รากเหง้าแห่งชีวิตที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับชีวิตที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมา”⁴

ประเวศ วงศ์⁵ ให้นิยามความหมาย ลักษณะเด่นของภูมิปัญญาชาวบ้านและความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญา กับชุมชนว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ความรู้ดั้งเดิมของสังคมไทย เป็นความรู้ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ยาวนาน มีลักษณะที่ประสบประสานและเชื่อมโยงกัน ภูมิปัญญาชาวบ้านจะสัมพันธ์แบบสนิทกับชุมชน ชุมชนที่เกิดขึ้นและดำเนินการอยู่นานา民族 มีภูมิปัญญาของชุมชนหรือภูมิปัญญาของตนเองทั้งสิ้น

สามารถ จันทร์สูรย์⁶ ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและศึกษาดูงานสถานทนา กับ ปราชญ์ชาวบ้านและได้อธิบายความหมาย ลักษณะความสำคัญ ของภูมิปัญญาชาวบ้านและแนวทางการศึกษาและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้านว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือ ภูมิ-ปัญญา

¹ พัทธา สายหู. “การพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้านและศักยภาพของชุมชน” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่อง ในการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย’33. 2533. หน้า 330.

² แหล่งเดิม

³ แหล่งเดิม

⁴ เสรี พงศ์พิศ. “สภาพปัญหาและทางเดือกของชนบทไทย” ใน การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท. 2534. หน้า 20.

⁵ ประเวศ วงศ์. “การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย’33. 2533. หน้า 31-54.

⁶ สามารถ จันทร์สูรย์. “ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย’33. 2523. หน้า 55-67.

ท้องถิ่น (Local Wisdom) นายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบท่อกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อม คือ เรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้สะสมที่สืบท่อกันมาหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แล้วปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ภูมิปัญญาชาวบ้านมีลักษณะประสมประสานและสืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญที่ช่วยเชื่อมประสานอดีตกับปัจจุบัน ทำให้เกิดความมั่นคงและเจริญขึ้น แนวทางการศึกษาและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้านความมีการดำเนินการ 6 ประการ คือ ทำความเข้าใจ เก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้าวิจัย ส่งเสริมเผยแพร่ สนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ชาวบ้าน และประสานแผนเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน

สุธิงค์ พงศ์ไพบูลย์¹ อธิบายความหมายลักษณะ และคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้าน ไว้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ วิธีการจัดการ วิธีการชี้นำ และการเริ่มเรียนต่องักประษฐ์ในท้องถิ่นหรือในชนชั้น ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนสั่งสมของงานขึ้นจากความรอบรู้ประสบการณ์ ผนวกด้วยภูมิปัญญาทัศนะ เป็นรากฐาน ภูมิปัญญาชาวบ้านข้อมูลนี้ เพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและองค์ความรู้ ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้องประสาน และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของสังคมหรือชนชั้นของตน ทั้งด้านระบบอนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัฒนธรรม รวมทั้งปัจจัยและข้อจำกัดทั้งมวลที่เพชรบูรณ์ ภูมิปัญญาชาวบ้านย้อมให้ผลสัมฤทธิ์ที่เกือบประทิษฐ์ต่อการดูแลรักษาภูมิปัญญา สามารถขยายผลสืบส่งอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง คนส่วนใหญ่ของกลุ่มสามารถรับเอาภูมิปัญญานี้ ฯ เข้าสู่วิถีดำเนินชีวิต ได้อย่างมีระบบและมีพลัง ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงไม่ใช่ภูมิปัญญาที่สูงเหนืออิสัยที่ชาวบ้านจะเอาประโยชน์ได้ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทรงคุณค่าขึ้นและสืบทอดต่อกันยาวนานจะค่อยๆ ซึมซาบเข้าสู่นิสัยการคิด และการกระทำการเป็นสามัญลักษณะเป็นขนบนิยมหรือ จริยัติปกติของคนรุ่นหลัง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ² ได้จัดสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน 4 ครั้ง โดยใช้ชื่อเรื่องแตกต่างกันไปดังนี้

¹สุธิงค์ พงศ์ไพบูลย์. ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้. 2538. หน้า 1-15.

²สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย'33. 2533. หน้าคำนำ.

ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2531) จัดที่จังหวัดสงขลาใช้ชื่อเรื่องว่า “แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย”

ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2532) จัดที่จังหวัดอุบลราชธานีใช้ชื่อเรื่องว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษา”

ครั้งที่ 3 (พ.ศ. 2533) จัดที่จังหวัดนครราชสีมา ใช้ชื่อเรื่องว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”

ครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2534) จัดที่กรุงเทพมหานคร ใช้ชื่อเรื่องว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท”

การสัมมนาดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการตื่นตัวที่จะรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้น

2. เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณกรรม

น.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ¹ กล่าวถึงหลักการวิเคราะห์วรรณกรรมว่า ควรจะวิเคราะห์ในด้านรูปแบบคำประพันธ์ กลวิธีการประพันธ์และเนื้อหาซึ่งประกอบด้วยแนวเรื่อง(แนวคิด) โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร และทรรศนะต่าง ๆ ของผู้แต่ง

วิภา กงกนันท์² กล่าวถึง หลักการวิเคราะห์วรรณกรรมว่าควรจะวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น คือ รูปแบบคำประพันธ์ ภาษา (คำและสำนวน) และเนื้อหาซึ่งประกอบด้วย เรื่องราว ตัวละคร เวลาและสถานที่ และทรรศนะ

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์³ กล่าวถึงแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรม (วรรณคดี) ว่า ควรจะวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. รูปแบบ
2. ภาษา
3. สาระตัณ
4. กลวิธีทางศิลปะ ซึ่งแยกย่อยได้ดังนี้

4.1 กลวิธีการใช้ภาษา

4.1.1 การใช้ภาษาให้เกิดความมีชีวิตชีวา

4.1.2 การใช้ภาษาให้เกิดภาพพจน์

¹ น.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. แนะนำทางการศึกษาวิชาวรรณคดี. 2518. หน้า 21-71.

² วิภา กงกนันท์. วรรณคดีศึกษา. 2522. หน้า 3-108.

³ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. วรรณคดีวิเคราะห์. 2525. หน้า 35-69.

4.1.3 กลวิธีการพัฒนาให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ

4.2 กลวิธีการซึ่งแนะนำไปยังผู้อ่าน

4.2.1 การนำวิสัยหรือธรรมชาติโภกนาถ

4.2.2 การใช้วิธีห้ามมิให้กระทำบางสิ่งบางอย่างโดยใช้ตัวละครบางตัว

รำพึงความพิเศษเฉพาะและข้อมูลร่องของตน

4.2.3 การใช้วิธีให้ตัวละครสอนแก่กัน

4.2.4 การใช้รูปแบบคำประพันธ์เพื่อการสอนโดยตรง

4.2.5 การใช้วิธีซึ่งให้เห็นผลแห่งกรรม

4.3 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

4.3.1 โครงเรื่อง

4.3.2 กลวิธีการลำดับเรื่อง

4.3.3 กลวิธีการใช้ผู้เล่าเรื่อง

4.3.4 กลวิธีการใช้สถานการณ์ในการเรียนเรื่อง

4.3.5 กลวิธีการหน่วงเรื่องให้ผู้อ่านรอคอย

4.3.6 กลวิธีการจบเรื่อง

4.3.7 กลวิธีการสร้างตัวละคร

4.3.8 กลวิธีการใช้บทสนทนา

4.3.9 กลวิธีสร้างฉากรและบรรยายกาศ

ยุรฉัตร บุญสนิท¹ กล่าวถึง แนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมประเกณวนิยายและเรื่องสั้นว่า ผู้วิเคราะห์ควรมีความรู้และควรวิเคราะห์ในประเด็น ต่อไปนี้ คือ

1. โครงเรื่อง
2. เนื้อเรื่อง
3. ตัวละคร
4. ฉากรและบรรยายกาศ
5. กลวิธี
6. การใช้ภาษา
7. บริบทของวรรณกรรม

¹ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิจารณ์. 2538 หน้า 1 - 192.

ธัญญา สังขพันธานนท์¹ กล่าวถึง แนวทางในการวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้น และแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทร้อยกรองว่า ควรจะวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. นวนิยายและเรื่องสั้น
 - 1.1 โครงเรื่อง
 - 1.2 ตัวละคร
 - 1.3 แก่นเรื่อง
 - 1.4 ฉาก
 - 1.5 มนมอง
 - 1.6 ลีลาในการใช้ภาษาและทำให้ของผู้แต่ง

2. วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง

- 2.1 ผู้พูดและน้ำเสียง
- 2.2 การใช้ภาษาของกวี
- 2.3 รูปแบบและโครงสร้าง
- 2.4 แนวคิด

3. เอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมหนังตะลุง

มีหน่วยงานหลายแห่งผู้สนใจและนักวิชาการหลายคนได้รวบรวมศึกษาวิเคราะห์ วรรณกรรมหนังตะลุง ดังนี้

สำนักงานศึกษาธิการเขต 3² ได้ทำคู่มือการสอนวิชาชีพ วิชาหนังตะลุง 1 กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง องค์ประกอบของหนังตะลุง คุณสมบัติของนายหนังตะลุง หลัก การแสดงหนังตะลุง และยกตัวอย่างบทขับ บทพาภัย บทเจรจา อ่านละ 1 บท

สำนักงานศึกษาธิการเขต 3³ ได้ทำคู่มือการสอนวิชาชีพ วิชาหนังตะลุง 2 กล่าวถึง ความเป็นมา และความสำคัญของตัวตلو ก และให้ตัวอย่างบทตلوไว้ 36 บท บทประยุกต์ บท ฤาษี บทพระอิศวร และบทสมห้อง ไว้อ่านละ 1 บท

¹ธัญญา สังขพันธานนท์. วรรณกรรมวิจารณ์. 2539. หน้า 157-162.

²สำนักงานศึกษาธิการเขต 3. คู่มือการสอนวิชาชีพหนังตะลุง 1. 2521. หน้า 1-61.

³สำนักงานศึกษาธิการเขต 3. คู่มือการสอนวิชาชีพหนังตะลุง 2. 2522. หน้า 1-55.

สุชิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์¹ ได้ศึกษาหนังตะลุงด้านประวัติ องค์ประกอบ ชนบทนิยมของการแสดง คุณสมบัติของนายหนัง องค์ประกอบอื่น ๆ และได้ยกตัวอย่างบทหนังตะลุงไว้หลายบท เช่น บทประยาน้ำบท บทพากษ์ด้าย บทพากษ์พระอิศวร บทขักษ์ บทเทวดา บทชนโภน บทชนป่า เป็นต้น

เฉลียว เรืองเดช² ได้รวบรวมบทหนังตะลุงในอดีต เช่น บทประยาน้ำบท บทเก็บจ้อ บทตั้งเมือง บทสอน บทเทว บทพญาครุฑ บทขักษ์ บทมนต์ บทสมห่อง บทตา บทชนป่า บทสนทนา ได้ตอบ จากการสัมภาษณ์ นายหนังตะลุงจำนวน 10 คน และได้วิเคราะห์ว่า บทหนังตะลุงดังกล่าวให้ประโยชน์น่าถ่ายประการทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสังขละวิทยาลัยครุสังขลา³ ได้พิมพ์รายงานการสัมมนาหนังตะลุง 14 จังหวัดภาคใต้ ครั้งที่ 1 ประกอบด้วยเอกสารประกอบการสัมมนา คำบรรยาย และคำอภิปรายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหนังตะลุง และได้รวบรวมบทหนังตะลุงไว้จำนวน 40 บท เป็นบทเก็บจ้อ 18 บท บทสอน 7 บทเทว 1 บท บทตั้งเมือง 3 บท บทประยาน้ำบท 5 บท บทชนโภน 1 บท บทชนป่า 1 บท บทสมห่อง 1 บท บทขักษ์ 2 บท บทพญาครุฑ 1 บท

ชวน เพชรแก้ว⁴ ได้ศึกษา วรรณกรรมหนังตะลุงสมัยเก่า วรรณกรรมหนังตะลุงสมัยใหม่ ความเปลี่ยนแปลงบางประการของวรรณกรรมหนังตะลุง ลักษณะของบทอัศจรรย์ การใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์ บทอัศจรรย์ในแต่สุนทรียะ สภาพสังคมที่ปรากฏ และได้ยกตัวอย่าง วรรณกรรมหนังตะลุงสมัยเก่าไว้ 1 เรื่อง บทประยาน้ำบท 6 บท บทเก็บจ้อ 2 บท บทตั้งเมือง 9 บท บทอัศจรรย์ 20 บท

เกย์ม ขนาดแก้ว⁵ ได้ศึกษาวรรณกรรมหนังตะลุงของพ่วง บุญราตร์ ด้านรูปแบบและกลวิธีใช้คำประพันธ์ องค์ประกอบด้านเนื้อหา และวัฒนธรรมการใช้ภาษา พนวณการใช้รูปแบบคำประพันธ์ 7 ชนิด คือ กลอนกลบทกบเด็นต่อข้อหอย กลอนกลบทะบัดสะบึง กลอนหก กลอนสี่

¹ สุชิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หนังตะลุง. 2522. หน้า 1-139.

² เฉลียว เรืองเดช. บทหนังตะลุงดีเด่นในอดีต. 2524. หน้า 1-139.

³ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสังขละวิทยาลัยครุสังขลา. รายงานการสัมมนาหนังตะลุง 14 จังหวัดภาคใต้ครั้งที่ 1. 2528. หน้า 1-217.

⁴ ชวน เพชรแก้ว. วรรณกรรมหนังตะลุง. 2529. หน้า 1-165.

⁵ เกย์ม ขนาดแก้ว. วิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของพ่วง บุญราตร์. 2532. หน้า

กลอนสามห้า กลอนลอดโหนม กลอนแปด รูปแบบคำประพันธ์แต่ละชนิดมีลักษณะที่เหมาะสมกับเนื้อหา องค์ประกอบด้านเนื้อหา มีลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านแนวคิด โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา จาก ด้านวัฒนธรรมการใช้ภาษา มีการใช้คำที่น่าสนใจ การใช้คำในโอกาสต่าง ๆ การใช้สำนวนที่น่าสนใจ

เกณฑ์ ขนาดแก้ว¹ ได้ศึกษา glorii สร้างบทคลอกหนังตะลุงจากเอกสารวรรณกรรมหนังตะลุง 12 เล่ม และบทหนังตะลุง 28 เรื่อง พบกลวิธีสร้างบทคลอก 25 วิธี คือ หักมุม ใช้ภาษาผิด ใช้คำ พวน ใช้คำ 2 แล้ว 2 มุม พังไม่ได้ศัพท์ขั้นมากระเดียด คุยโวโ้อวค ตีความประสนการผิด ล้อเลียน บุคคลและสังคม พูดสอนเสือกเล่นลึ้น ฉลาดแกنم โงง เปรียบเทียบบ่อมหับ ล้อคนไทยมุสลิมที่ทำผิด บทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม สัญชาติไร้สารูป ให้ผู้อ่านคิดถึงสิ่งที่ปกปิดที่คนสนใจอยู่แล้ว แก้ตัว ไปแบบน้ำยุ่น ๆ เหน็บแนมประชดประชัน กินปูนร้อนห้อง ฉลาดแกنم โง่ ล้อคนตะกละเห็นแก่กิน สือคนจีนที่พูดภาษาไทยไม่ชัด เล่นคำเล่นภาษา ใช้ตรรกวิทยา หนามบ่องหนาน เกลือจื๊นเกลือ เด่า เรื่องเกินจริงเกินเชื่อ ใช้วิธีประสมประสาน

พงศ์พันธุ์ ทินนิมิตร² ได้วิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังกัน ทองหล่อ ในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม กลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรม และสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏ ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า วรรณกรรมหนังตะลุงจะมีโครงเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื้อเรื่องกล่าวถึงการออกไปเรียนวิชาและพยายามกับเจ้าชายและตอนหลังได้กลับไปครองเมือง หรือออกนัว ตัวละครมีหลากหลายและมีทั้งฝ่ายธรรมะและอธรรม บทสนทนาที่ใช้จะบ่งบอกฐานะและนิสัยของตัวละคร จากส่วนใหญ่เป็นจากจินตนาการที่สร้างแบบเหนือจริงและอุดมคติ แนวคิดส่วนใหญ่เป็นแนวคิดในพระพุทธศาสนา โดยเน้นแนวคิดเรื่องกรรมและธรรมะชนะอธรรม ด้านกลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรม มีการดำเนินเรื่องหลายแบบปะปนกับกลอนใช้กลอนสุภาพเป็นพื้น มีการกำหนดห่วงทำงานและถือกลอนได้เหมาะสมด้วย นิการใช้ภาษาทั้งร้อยเก้าและร้อยกรอง มีการใช้คำสำนวน มีกลวิธีสร้างมุขคลอกที่เหมาะสมอย่างวิธี สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏ มีทั้งคติ ความเชื่อ ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่บนประเพณี การเมืองและการปกครอง

¹ เกณฑ์ ขนาดแก้ว. กลวิธีสร้างบทคลอกหนังตะลุง: ศึกษาจากวรรณกรรม. 2534 หน้า 1-241.

² พงศ์พันธุ์ ทินนิมิตร. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังกัน ทองหล่อ. 2534. หน้า 1-449.

บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ¹ ได้ศึกษาสารัตถะจากบทลกและกลวิธีสร้างบทลกของนายหนังตะลุง 10 คณะ จำนวน 10 เรื่อง พนว่าสารัตถะที่ปรากฏ ได้แก่ สารัตถะที่เกี่ยวกับปัจเจกชน สารัตถะที่เกี่ยวกับครอบครัว และสารัตถะที่เกี่ยวกับสังคม ส่วนกลวิธีสร้างบทลก ได้แก่ การผูกเรื่องที่ไร้เหตุผลลับเป็นตรงข้าม ผูกเรื่องให้สับสนและอื่น ๆ การใช้ศิลปะทางภาษา การล้อเลียนเสียดสีประชดประชัน และการใช้ภูมิหลังและบุคคลิกของตัวละคร

เกย์น ขนาณแก้ว² ได้ศึกษา หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงจากเอกสารวรรณกรรมหนังตะลุง 10 เล่ม และบทหนังตะลุง 49 เรื่อง พบหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 18 ประการ คือ พระรัตนตรัย ไตรสิกขา นิพพาน ขันติโสรংঝ หริโอตตปัปกรรม อัปมาทะ สংজ্ঞ ความกตัญญูกตเวที เปญจศิล อกุศลমুต โลกธรรม สংকহতৃ ម্বরাবাস্তরন พรหมวิหาร ไตรลักษณ์ ป্রাণিজন্মনুปন্থ ဓৰিসং

สมภาค พจนปรีชา³ ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังประทิน น้ำทอง ในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม กลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรมและสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม พนว่าววรรณกรรมหนังตะลุงจะมีโครงเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงการไปเรียนวิชาและเพชญูอุปสรรคของตัวเอก ตอนหลังได้กลับไปครองเมือง หรือออกบวช ตัวละครมีหลากหลายและมีทั้งมนุษย์ อมนุษย์ และมีทั้งฝ่ายธรรมะและอธรรม บทสนทนาก็จะเน้นหมายถึงสภาพของตัวละคร จากส่วนใหญ่จะเป็นจากในเมืองและชนบท ด้านแนวคิดจะเน้นกฎหมายและธรรมชาติธรรม ด้านกลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรมมีการดำเนินเรื่องหลายแบบ ผสมกัน กลอนใช้กลอนสุภาพเป็นส่วนมาก มีการกำหนดท่วงทำนองและตีลากลอนที่ໄพเราะงคง นีการใช้ภาษาทั้งร้อยเก้าและร้อยกรอง มีการใช้คำสำนวนที่เหมาะสม นิกลวิธีสร้างมุขบทลกแบบทดลอง หมายวิธี สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏมีทั้งค่านิยม สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ความเชื่อ การเมืองและการปกครอง

¹บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ. ตลอดหนังตะลุง: วิเคราะห์จากเรื่องหนังตะลุงที่ผ่านรอบคัดเลือกในการประกวดทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 10 หาดใหญ่ พ.ศ. 2530. 2535. หน้า 1-57.

²เกย์น ขนาณแก้ว. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง. 2536. หน้า 1-135.

³สมภาค พจนปรีชา. ชีวิตและผลงานนวัตกรรมหนังตะลุงของหนังประทิน น้ำทอง. 2537. หน้า 1-254.

โดย สมเจาใหญ่" ได้ศึกษาวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉบับนี้ ธรรมไชยณ์ จำนวน 26 เรื่อง ในด้านเนื้อหา รูปแบบและศิลปะการประพันธ์ และภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาสรุปได้ว่าวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉบับนี้ ธรรมไชยณ์ มีองค์ประกอบด้านเนื้อหา เช่นเดียวกับนวนิยาย คือมีโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง มีแนวคิดที่ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา มีตัวละครที่หลากหลาย ตัวละครที่เด่นคือ ตัวฤกษ์ มีมากและบรรยายที่หลากหลายและเหมาะสม มีบทสนทนาที่บ่งบอกถึงมนต์สัญญาของตัวละครและที่ช่วยให้เรื่องดำเนินไป ซึ่งมีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ด้านรูปแบบและศิลปะการประพันธ์ส่วนใหญ่จะใช้กลอน เปปด นอกจากนี้ยังมีกลอนพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ กลอนสามห้า กลอนกลบท มีการใช้คำที่เก่าแก่ ไม่พบในภาษาปัจจุบัน แต่กลอนสามห้า กลอนกลบท มีการใช้คำที่เกิดจากการทางเสียงและความหมาย และมีการใช้โวหารหลายประเภท ที่เด่นคือ อุปนาและอติพจน์ ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ปรากฏได้แก่ ความเชื่อในหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ คำนิยมด้านต่าง ๆ การเมืองการปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแบบราชบั�ที่บ้าน อาชีพประเพณี และการละเล่นพื้นบ้าน

เกณฑ์นานาแก้ว³ ได้ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในบทเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยจำแนกภูมิปัญญาเป็น 3 ด้าน คือ ด้านภาษา ด้านการสอนและด้านอื่น ๆ พนว่าด้านภาษาปรากฏภูมิปัญญาทั้งด้านการใช้คำ คือ การเล่นคำเล่นสัมผัส การเล่นคำพวน การเดี๊ยกระรคคำ การใช้สำนวน คือ การใช้อุปมา การใช้อุปลักษณ์ การใช้อติพน์ ด้านการสอนมีทั้งกล่าวสอน คือ การสอนโดยตรง การสอนโดยอ้างของเก่า การสอนโดยนำเอาวิถีหรือธรรมชาติโอลามาอ้าง และถึงที่สอน คือ ปรัชญา ชีวิต วิถีและธรรมชาติ ศุภธรรมและจริยธรรม และความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตน

'ໄສກາ ສມເຂາໄໝ'. ຜົນລະພອງງານວຽກຮັບຮັດການໜັງຄະຊຸງຂອງໜັງດືນ
ຮຽນໄມ້ມະດີ. 2538. ພໍາ 1-260.

²เกษม งามวงศ์วานิช. นกป্রายหน้าบทนั้งตะฐุ. 2538. หน้า 1-183.

^๓ເກມ ບນາບແກ້ວ. ຖຸມືປ່ຽນພາຫະນາຄາໄຕ້ທີ່ປຣາກສູໃນນທເກີຍວຈອ. 2538. ນໍາ

ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ มีทั้งภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ซึ่งมีทั้งความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติและความเชื่อในหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาด้านการสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งใช้กลวิธีใช้คำ 2 แห่ง 2 บุน และภูมิปัญญาด้านการเชื่อมความ ซึ่งมีทั้งการเชื่อมความโดยยกวิถีหรือธรรมชาติโภกมาอ้างแล้วสรุปสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นหรือไม่เป็นเช่นนั้น และการเชื่อมความโดยการเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะร่วมกันแล้วสรุปว่าแตกต่างกัน

เกย์ม ขนาดแก้ว¹ "ได้ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านแบบอุ่นหงeloan sangkhlaที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะจุง โดยศึกษาจากการแปรรูปวรรณหนังตะจุงจำนวน 90 เรื่อง พนภูมิปัญญาชาวบ้าน แบบอุ่นหงeloan sangkhla 8 ต้าน คือ ด้านภาษา ได้แก่ การใช้คำและสำนวนที่เหมาะสม ด้านการประพันธ์ ได้แก่ การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ การเลือกใช้คำที่มีเสียงลีลาจังหวะที่เหมาะสม การใช้การบรรยายและพรรณนาที่กระชับและบ่งบอกนาฏกรรม ด้านการสอน ได้แก่ การใช้กลวิธีสอนและเนื้อหาที่เหมาะสม ด้านการสร้างอารมณ์ขัน ได้แก่ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันแบบต่างๆ ด้านการตัดต่อเรื่อง ได้แก่ กลวิธีการตัดต่อเรื่องที่เหมาะสม ด้านการใช้สัญลักษณ์ ได้แก่ การเลือกใช้สัญลักษณ์ที่หลากหลาย ด้านการประยุกต์ ได้แก่ การประยุกต์การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ การเล่นล้ำตัว และการขับร้องเพลงลูกทุ่ง

เกย์ม ขนาดแก้ว² "ได้ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะจุงของหนังฉบับ อรนุต โดยศึกษาจากการแปรรูปวรรณหนังตะจุง 57 เรื่อง พนภูมิปัญญา 6 ต้านคือ ภูมิปัญญา ด้านการใช้ภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำและการเลือกใช้สำนวนที่หลากหลายและเหมาะสม ภูมิปัญญาด้านการประพันธ์ ได้แก่ การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่หลากหลายเหมาะสม การสร้างจากที่หลากหลายเหมาะสม การสร้างบทสนทนากลุ่มที่หลากหลายเหมาะสม ภูมิปัญญา ด้านการสอน ได้แก่ การใช้กลวิธีการสอนและสิ่งที่สอนที่หลากหลายและเหมาะสม ภูมิปัญญา ด้านการสร้างบทตลอด ได้แก่ กลวิธีการสร้างอารมณ์ตลอดและการสร้างบทตลอดที่หลากหลายและเหมาะสม ภูมิปัญญาด้านการบันทึก ได้แก่ การบันทึกความเชื่อ การบันทึกเหตุการณ์ การบันทึกประวัติความเป็นมา การบันทึกสภาพชีวิตและสังคม การบันทึกวัฒนธรรม ภูมิปัญญา

¹ เกย์ม ขนาดแก้ว. ภูมิปัญญาชาวบ้านแบบอุ่นหงeloan sangkhlaที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะจุง. 2540. หน้า 1-283

² เกย์ม ขนาดแก้ว. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะจุงของหนังฉบับ อรนุต. 2542. หน้า 1-253

ค้านอื่นๆ ได้แก่ ภูมิปัญญาค้านการตัดแต่งต่อเรื่องที่เหมาะสม ภูมิปัญญาค้านการใช้สัญลักษณ์ที่หลากหลายและเหมาะสม ภูมิปัญญาค้านการประยุกต์ที่หลากหลายและเหมาะสม

4. เอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษาประวัติและผลงานวรรณกรรมของนายฉิว ทิพย์วารี
เกย์น ขนำนแก้ว¹ รวบรวมประวัติและผลงานวรรณกรรมบางส่วนของนายฉิว ทิพย์วารี ตีพิมพ์ในชุดสารของภาควิชาภาษาไทย คณะวิชานุชนศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุสังขลา พงศ. 2536

เกย์น ขนำนแก้ว² รวบรวมประวัติและผลงานวรรณกรรมบางบทของนายฉิว ทิพย์วารี ตีพิมพ์ในชุดสารของภาควิชาภาษาไทย คณะมนุชนศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสังขลา พ.ศ. 2538

เกย์น ขนำนแก้ว³ รวบรวมประวัติและผลงาน (บทประยหน้าบท) ของนายฉิว ทิพย์วารี ตีพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในงานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 10 พ.ศ. 2538

เกย์น ขนำนแก้ว⁴ รวบรวมบทเกี่ยวของบางบทของนายฉิว ทิพย์วารี ตีพิมพ์ในภาคผนวกในรายงานการวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในบทเกี่ยวของหนังตะลุง พ.ศ. 2538

สนิท บุญฤทธิ์⁵ รวบรวมประวัติและผลงานนิราศของนายฉิว ทิพย์วารี จำนวน 3 เรื่อง คือ นิราศนางเรียน นิราศเกะยอ และนิราศเกะใหญ่ ตีพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ 41 ของสถาบันราชภัฏสังขลา พ.ศ. 2541

¹ เกย์น ขนำนแก้ว. “ประวัติและผลงานของนายฉิว ทิพย์วารี” ใน ชุดสารภาควิชาภาษาไทยอันดับ 1 : ประวัติและผลงานของนายฉิว ทิพย์วารี กวีชาวบ้านจังหวัดสangขลา. 2536. หน้า 1-10

² เกย์น ขนำนแก้ว. “ประวัติและผลงานของนายฉิว ทิพย์วารี” ใน ชุดสารภาควิชาภาษาไทยอันดับ 2 : ประวัติและผลงานของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดสangขลา. 2538. หน้า 1-23

³ เกย์น ขนำนแก้ว. บทประยหน้าบทหนังตะลุง. 2538. หน้า 128-170

⁴ เกย์น ขนำนแก้ว. ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในบทเกี่ยวของหนังตะลุง. 2538. หน้า 1-120

⁵ สนิท บุญฤทธิ์. “ฉิว ทิพย์วารี นักกลอนชาวบ้านแห่งทุ่งกระแสงสินธุ์” ใน รวมนิราศ ของฉิว ทิพย์วารี นักกลอนชาวบ้านแห่งทุ่งกระแสงสินธุ์. 2541. หน้า 1-34